

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
2021-0000186798

Uw brief (kenmerk)

Datum 30 september 2021
Betreft Beantwoording vragen van de leden Van Raan en
Teunissen (beiden Partij voor de Dieren) over
exportsteun uit Nederlands belastinggeld voor een
omstreden project op de Filipijnen.

Geachte voorzitter,

Hierbij bied ik, mede namens de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking de antwoorden aan op de schriftelijke vragen gesteld door de leden Van Raan en Teunissen (beiden Partij voor de Dieren) over exportsteun uit Nederlands belastinggeld voor een omstreden project op de Filipijnen. Deze vragen werden ingezonden op 27 augustus 2021 met kenmerk 2021Z14608.

Hoogachtend,

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst,

J.A. Vijlbrief

Antwoorden van de staatssecretaris van Financiën - Fiscaliteit en Belastingdienst, mede namens de minister voor Buitenlandse Handel Ontwikkelingssamenwerking op vragen van de leden Van Raan en Teunissen (beiden PvdD) over een omstreden project op de Filipijnen.

Ons kenmerk
2021-0000186798

Vraag 1

Kunt u bevestigen dat u de brief van Both ENDS, de Vogelbescherming, IUCN NL en verschillende partnerorganisaties van Both ENDS op de Filipijnen van 15 juli 2021 hebt ontvangen over de signalen die zij hebben opgevangen over een grote exportkredietverzekering (ekv) die zal worden verleend aan Boskalis voor de aanleg van een luchthaven in Manila Bay?

Antwoord:

Ja.

Vraag 2

Klopt het dat u van plan bent om een ekv te verstrekken aan Boskalis voor de aanleg van een luchthaven in Manila Bay? Zo ja, om welk geldbedrag zou het gaan? Zo nee, kunt u dan bevestigen dat dit geheel niet aan de orde is?

Antwoord:

In december 2020 is een dekkingstoezegging afgeven aan Boskalis met een voorbehoud van de beoordeling van milieu- en sociale risico's, een zogenaamde "mvo-mits". Op dit moment vindt de milieu- en sociale beoordeling plaats. De "mvo-mits" impliceert dat pas als deze beoordeling positief is afgerond er een polis kan worden afgegeven.

Over het eventueel te verzekeren bedrag kan ik op dit moment (nog) geen uitspraken doen. Dit betreft namelijk bedrijfs-, concurrentie- en koersgevoelige informatie. Wanneer en indien de dekkingstoezegging tot een daadwerkelijke verzekeringspolis zal leiden, zal het maximale schadebedrag gepubliceerd worden op de website van Atradius DSB (ADSB).

Vraag 3

Klopt het dat er al een dekkingstoezegging is gegeven aan Boskalis, dan wel een andere Nederlandse exporteur, in relatie tot het NMIA (New Manila International Airport) project in de Filipijnen?[1] Zo ja, op basis van welke sociale en milieu afwegingen is deze dekkingstoezegging gegeven? Hoe verenigt zich dit met de lopende due diligence? Betekent dit dan ook dat er nu automatisch een verplichting tot het verstrekken van een verzekeringspolis bestaat? Welke mogelijkheden heeft u en Atradius (ADSB) nog om invloed uit te oefenen op het project en de nu lopende due diligence?

Antwoord:

Zoals aangegeven in het antwoord op vraag 2 is er een dekkingstoezegging met "mvo-mits" verstrekt. Zoals vaker het geval is, was de financiële due diligence eerder afgerond dan de milieu- en sociale due diligence. Om een Nederlandse exporteur toch de mogelijkheid te bieden mee te dingen naar een contract, kan de Staat in zulke gevallen besluiten een dekkingstoezegging af te geven met mvo-mits. Dit houdt in dat de dekkingstoezegging alleen omgezet kan worden in een polis indien de milieu- en sociale beoordeling positief is. Indien uit de due diligence mocht blijken dat het project niet voldoet aan de nationale en internationale mvo-standaarden, dan zullen er maatregelen moeten worden

getroffen om het project aan alle voorwaarden te laten voldoen voordat de dekkingstoezegging kan worden omgezet in een polis.

Ons kenmerk
2021-0000186798

Vraag 4

Heeft ADSB een risicoanalyse gemaakt? Zo ja, wat kwam hier uit en hoe beoordeelt u deze risicoanalyse? Zo nee, waarom is er geen risicoanalyse gemaakt en bent u bereid ADSB hier alsnog toe te bewegen?

Antwoord:

Een risicoanalyse is een standaard onderdeel van het due diligence proces. Uit de financiële due diligence bleek dat het financiële risico aanvaardbaar was waarna de dekkingstoezegging is verstrekt inclusief de "mvo-mits". Op dit moment is de mvo-beoordeling en de daarbij behorende mvo risico-analyse nog niet afgerond. Over de inhoud hiervan kan ik daarom op dit moment nog geen uitspraak doen.

Vraag 5

Bent u bekend met het bericht dat er al mensen onder druk zijn verhuisd en dat er een groot deel van de mangroven in het projectgebied inmiddels is weggehaald? [2] Kunt u bevestigen dat dit klopt?

Antwoord:

Ik ben bekend met het bericht van Both ENDS. Op dit moment kan ik niet bevestigen of de aantijgingen van gedwongen verhuizingen en van vernietiging van mangroven kloppen. De mvo-beoordeling nog niet afgerond. Hierin zullen genoemde berichten worden meegenomen.

Vraag 6

Zijn de gedwongen verhuizingen en vernietiging van natuur met internationaal belang meegewogen in de risicoanalyse? Zo ja, op welke manier precies, hoe kwalificeerde u dit risico en hoe is dit meegewogen in de beoordeling? Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Zie het antwoord op vraag 4. Op dit moment is de mvo-beoordeling en de daarbij behorende mvo risico-analyse nog niet afgerond. Uiteraard zal de relevante informatie, waaronder eventuele gedwongen verhuizingen en eventuele vernietiging van natuur worden meegenomen in de beoordeling.

Vraag 7

Welke internationale gevolgen en lange termijngevolgen voor mensen en natuur zijn in kaart gebracht bij de risicoanalyse?

Antwoord:

Zie de antwoorden op de vragen 4 en 6.

Vraag 8

Onderschrijft u het internationale belang van de wetlands? Zo ja, wat is het internationale belang volgens u? Zo nee, waarom niet en hoe kan het dan dat natuurorganisaties, zoals de Vogelbescherming, vinden dat de wetlands wel van internationaal belang zijn?

Antwoord:

Het kabinet onderschrijft het internationale belang van wetlands in algemene zin zoals beschreven in de Conventie van Ramsar. De status en het internationale belang van- en de impact van onderhavig project op de wetlands maken onderdeel uit van de beoordeling van milieu- en sociale risico's van deze ekv-transactie. Deze beoordeling is nog niet afgerond. Ik kan hier op dit moment dan ook nog geen uitspraken over doen.

Ons kenmerk
2021-0000186798

Vraag 9

Erkent u dat er reeds onherstelbare vernietiging van een ecosysteem van internationaal belang heeft plaatsgevonden? Zo nee, hoe zit het dan met de schade die nu – ter voorbereiding op de landaanwinning – is toegebracht aan mangroven en zeer ernstig is met langdurige ecologische gevolgen, aangezien de gekapte mangroven decennia oud zijn, en mangrovebossen wereldwijd tot de meest bedreigde ecosystemen horen?

Antwoord:

De mogelijke schade, al dan niets reeds toegebracht, aan mangroven ter voorbereiding op de landaanwinning zal deel uitmaken van de beoordeling van milieu- en sociale risico's. Deze beoordeling is nog niet afgerond. Mocht blijken dat er schade is of wordt toegebracht aan mangroven door toedoen van het project, dan zullen er voor afgifte van een ekv-polis compenserende maatregelen genomen moeten worden om de schade te herstellen, bijvoorbeeld door de aanplanting van nieuwe mangroven.

Vraag 10

Vormen de gedwongen verhuizingen en de vernietiging van natuur van internationaal belang die reeds hebben plaatsgevonden ten behoeve van dit project, aanleiding voor u om de ekv niet te verstrekken? Kunt u deze vraag beantwoorden met ja of nee, gevolgd door een toelichting?

Antwoord:

In het algemeen geldt dat transacties met onaanvaardbare negatieve effecten op milieu- en sociaal gebied niet in verzekering worden genomen. Om dit te beoordelen wordt een mvo-beoordeling uitgevoerd door ADSB. Deze is voor onderhavig project nog niet afgerond. Mochten de effecten op milieu- en sociaal gebied, waaronder op het gebied van herhuisvesting, onaanvaardbaar worden geacht en niet in lijn met nationale en internationale IMVO-standaarden voor de ekv, dan zal er geen verzekeringspolis worden afgegeven.

Vraag 11

Kunt u uitsluiten dat bij dit project nog meer mensen hun huis en inkomen verliezen en dat er een wetland van internationaal belang verder zal worden vernietigd? Kunt u deze vraag beantwoorden met ja of nee, gevolgd door een toelichting?

Antwoord:

Op dit moment kan ik niet bevestigen of de aantijgingen van gedwongen verhuizingen kloppen. Dit geldt eveneens voor de aantijgingen van vernietiging van de wetlands. De luchthaven is gepland in een gebied dat van belang is voor vogels en daarmee is het aan te nemen dat er nadelige effecten zullen optreden voor de avifauna in de directe omgeving. Het mvo-beleid van ADSB is erop gericht op mogelijke negatieve effecten op milieu en/of sociaal gebied te voorkomen, te mitigeren en waar nodig en onvermijdelijk te compenseren. Mochten er

onaanvaardbare negatieve effecten op milieu en sociaal gebied naar voren komen uit de beoordeling die niet in lijn zijn met de (inter)nationale IMVO standaarden, dan zal er geen ekv-polis worden verstrekt voor dit project.

Ons kenmerk
2021-0000186798

Vraag 12

Op welke manier gaat u bij het verstrekken van deze ekv nog gehoor geven aan de motie Alkaya en Van Raan[3], nu onaanvaardbare risico's zich al gematerialiseerd hebben?

Antwoord:

Conform het mvo beleid van de ekv verzekert de Nederlandse staat geen transacties met onaanvaardbare risico's voor mens, dier en milieu. Zoals aangegeven in bovenstaande antwoorden vindt deze mvo-beoordeling nog plaats.

Vraag 13

Bent u van mening dat gedwongen verhuizingen onomkeerbare gevolgen hebben die op de lange termijn voelbaar zijn mensenrechtenschendingen zijn? Kunt u deze vraag beantwoorden met ja of nee, gevolgd door een toelichting?

Antwoord:

In geval van eventuele gedwongen herhuisvestingen dient impact op de geherhuisveste mensen zoveel mogelijk beperkt en gecompenseerd te worden. Gedwongen herhuisvesting is dan ook een belangrijk punt van aandacht bij de beoordeling van milieu en sociale risico's bij ekv-aanvragen. ADSB hanteert daarbij de IFC Performance Standards als leidraad. Hierin zijn landverwerving en gedwongen herhuisvesting expliciet opgenomen als aandachtspunt. Daarin is voorgeschreven dat gedwongen herhuisvesting waar mogelijk moet worden voorkomen of dat de impact op mensen geminimaliseerd moet worden door eerlijke compensatie voor goede leefomstandigheden. Hieraan zal dus ook bij onderhavig project moeten worden voldaan om te kunnen voldoen aan het mvo-beleid van de ekv en de internationale standaarden.

Vraag 14

Bent u van mening dat risico's dat de bewoners van het gebied hun thuis en inkomen verliezen en dat een wetland van internationaal belang wordt vernietigd aanvaardbaar zijn? Kunt u deze vraag beantwoorden met ja of nee, gevolgd door een toelichting?

Antwoord:

Nee, de genoemde risico's zijn niet zonder meer aanvaardbaar. Vanwege de grote mvo-risico's van deze transactie is derhalve een dekkingstoezegging afgegeven met een voorbehoud op de beoordeling van milieu- en sociale risico's. Dat betekent dat deze dekkingstoezegging alleen omgezet wordt in een verzekeringspolis als alle milieu- en sociale risico's aanvaardbaar worden geacht. Deze beoordeling is echter nog niet afgerond.

Vraag 15

Herinnert u zich de vele eerdere vragen van de Partij voor de Dieren over omstreden exportkredietverzekeringen, waaronder de vragen van 24 juni 2021 over het omstreden gasproject in Mozambique? Welke lessen heeft u hieruit getrokken?

Antwoord:

Ik verwijs u hiervoor naar de beantwoording van deze set Kamervragen die op 13 september naar uw Kamer is verzonden¹.

Ons kenmerk
2021-0000186798

Vraag 16

Bent u van mening dat u genoeg doet om te voorkomen dat er met Nederlands belastinggeld omstreden projecten in het buitenland worden ondersteund? Kunt u deze vraag beantwoorden met ja of nee, gevolgd door een toelichting?

Antwoord:

Er worden via de ekv geen projecten in het buitenland ondersteund met belastinggeld. De ekv is een op de middellange termijn kostendekkend instrument voor de exportbevordering, waarbij schades worden gedekt door de premie-inkomsten die de verzekeren betalen. De Nederlandse Staat treedt op als verzekeraar en Atradius DSB voert de ekv-faciliteit uit.

Vraag 17

Voldoet de ekv voor de aanleg van de luchthaven in Manila Bay aan de voorwaarden voor groene transacties zoals vermeld in de in 2020 geïntroduceerde Groenlijst[4] (die onderdeel uitmaakte van de vergroeningsagenda voor ekv)? Kunt u deze vraag beantwoorden met ja of nee, gevolgd door een toelichting?

Antwoord:

Nee, het onderhavige project is niet geclassificeerd als een 'groen project' op de in 2020 geïntroduceerde Groenlijst. In algemene zin worden projecten alleen als groen geclassificeerd wanneer deze in positieve zin bijdragen aan het klimaat en het milieu. De aanleg van een nieuwe luchthaven kwalificeert niet als zodanig en heeft dan ook geen groen label ontvangen van ADSB.

Vraag 18

Is de door u in 2020 geïntroduceerde Meetmethodiek Fossiel[5] toegepast? Zo ja, hoe is de aanvraag geclassificeerd? Zo nee, waarom niet en bent u bereid om dit alsnog te laten doen?

Antwoord:

De aanleg van een luchthaven is geen activiteit in het upstream, midstream of downstream gedeelte van de fossiele waardeketen zoals gedefinieerd in de 'Meetmethodiek Fossiel' (kolen, olie of gas). De uitkomst van de toepassing van deze methodiek is dat onderhavig project als niet-fossiel is geclassificeerd.

Vraag 19

Bent u van mening dat deze ekv, voor de aanleg van een nieuwe luchthaven, een goede manier is om zo snel mogelijk zo veel mogelijk te doen om de uitstoot van broeikasgassen wereldwijd terug te dringen, overeenkomstig de beste beschikbare wetenschappelijke kennis (artikel 4.1 van het Klimaatakkoord van Parijs)? Kunt u deze vraag beantwoorden met ja of nee, gevolgd door een toelichting?

Antwoord:

Nee. In algemene zin geldt dat alleen transacties die geclassificeerd worden als groen volgens de in 2020 geïntroduceerde 'Meetmethodiek Groen' een positieve bijdrage leveren aan de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs. De aanleg van een nieuwe luchthaven kwalificeert niet als zodanig en levert dan ook geen

directe positieve bijdrage aan de afspraken uit het Klimaatakkoord van Parijs. De transactie is gekwalificeerd als niet-fossiel, zie ook het antwoord op vraag 18.

Ons kenmerk
2021-0000186798

Vraag 20

Op welke manier is deze ekv voor een nieuw aan te leggen luchthaven in de Filipijnen, die meer uitstoot en minder bescherming tegen natuurgeweld tot gevolg heeft, te verenigen met de verplichtingen, voortkomende uit het Klimaatakkoord van Parijs, die ontwikkelde landen hebben ter ondersteuning van ontwikkelingslanden bij zowel klimaatmitigatie als -adaptatie?

Antwoord:

Zie het antwoorden op vraag 18 en 19.

Vraag 21

Bent u van mening dat het verstrekken van een ekv voor de aanleg van een vliegveld waarbij mensenrechten worden geschonden en natuur van internationaal belang wordt vernietigd, past bij Nederland als lid van de kopgroep *Export Finance for Future* (E3F), een coalitie van landen die de ambitie heeft om de klimaatdoelen beter in de ekv te integreren? Kunt u deze vraag beantwoorden met ja of nee, gevolgd door een toelichting?

Antwoord:

Het lidmaatschap aan E3F betekent niet per definitie een belemmering voor het verzekeren van de aanleg van een vliegveld. Met de lancering van de Export Finance for Future (E3F) coalitie hebben Frankrijk, Denemarken, Duitsland, Nederland, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden afgesproken om gezamenlijk exportfinanciering voor klimaatvriendelijke en duurzame projecten te stimuleren en voor fossiele sectoren te beperken. Dit kan qua maatregelen en tempo per land verschillen. Zo heeft Nederland een uitgebreide set maatregelen getroffen om “groene” ekv projecten aantrekkelijker te maken.

Vraag 22

Kunt u bevestigen dat u niet verplicht bent om deze ekv te verstrekken en dat u dus kunt voorkomen dat er meer mensenrechtenschendingen plaatsvinden en natuur wordt vernietigd van internationaal belang? Kunt u deze vraag beantwoorden met ja of nee, gevolgd door een toelichting?

Antwoord:

Ja. De Staat behoudt zich het recht voor om een ekv niet te verstrekken indien een project onaanvaardbaar negatieve effecten voor mens en/of milieu met zich meebrengt. Of dit aan de orde is moet blijken uit de mvo-beoordeling van ADSB die momenteel wordt uitgevoerd.

Vraag 23

Herinnert u zich uw mededeling van 30 juni 2021 naar aanleiding van onze schriftelijke vragen van 24 juni 2021 dat het niet mogelijk is deze binnen de gestelde termijn te beantwoorden, omdat het verzamelen van informatie voor de beantwoording meer tijd vergt? Hoe komt het dat de informatie over exportkredietverzekeringen niet (tijdig) beschikbaar is binnen de Rijksoverheid, terwijl er toch jaarlijks € 10 miljard aan belastinggeld voor wordt gereserveerd? Wanneer kan de Kamer de antwoorden op deze vragen verwachten?

Antwoord:

De casus waar u naar refereert is een zeer complexe zaak die om het nodige juridische uitzoekwerk vraagt. Om recht te doen aan de vragen en het belang van de casus dient dit zo zorgvuldig mogelijk te gebeuren. De gevraagde extra tijd was daarom nodig om tot een zorgvuldige beantwoording te komen. Die beantwoording is inmiddels naar uw Kamer verzonden op 13 september¹. Zie verder de antwoorden op de vragen 13 en 24.

Ons kenmerk
2021-0000186798

Vraag 24

Waarom wordt er al jaren € 10 miljard begroot voor exportkredietverzekeringen, terwijl dit plafond nooit bereikt wordt? Waar gaat het restant naartoe en waar kan de Kamer precies in de begrotingsstukken terugvinden wat de alternatieve bestemming is geworden? Waarom wordt het plafond niet naar beneden bijgesteld?

Antwoord:

De € 10 miljard waaraan u refereert is het plafond waarvoor de Staat als verzekeraar jaarlijks nieuwe verplichtingen kan aangaan. Dit plafond is vastgesteld op € 10 miljard voor de gehele ekv-faciliteit en is gebaseerd op de historische vraag naar ekv, welke fluctueert. Het plafond naar beneden bijstellen zal een beperking opleveren voor het exporterend bedrijfsleven.

Tevens wil ik benadrukken dat het bedrag van € 10 miljard niet moet worden gezien als belastinggeld dat uit de begroting vloeit. De ekv is een op de middellange termijn kostendekkend instrument waarbij schades worden gedekt door de premie-inkomsten die de verzekerden betalen.

[1] Zie pagina 12 van de Monitor exportkredietverzekeringen 2020; bijlage van Kamerstuk 26485, nr. 372.

[2] <https://www.bothends.org/nl/Actueel/Nieuws/Organisaties-vragen-Nederlandse-overheid-om-verwoestende-landaanwinning-in-Manila-Bay-niet-te-steunen/>

[3] Motie van de leden Alkaya en Van Raan over geen exportkredietverzekeringen bij risico's op mensenrechtenschendingen of milieuschade; Kamerstuk 26485, nr. 267.

[4] Groenlijst voor de exportkredietverzekering, Kamerstuk 35570-IX, nr. 42.

[5] Bijlage van Kamerstuk 26485, nr. 372.

[6] Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2020-2021, nr. 3379

ⁱ #2021D33040: Antwoord op vragen van de leden Teunissen en Van Raan over de exportkredietverzekering voor het omstreden gasproject in Mozambique.